מעמון ומואב ומקרבת את הרחוקים מיתרו דאמר ר' יוחנן בשכר [1]קראן לו ויאכל לחם [א]זכו בני בניו וישבו בלשכת הגזית שנאמר [2]וממשפחות סופרים יושבי יעבץ תרעתים שמעתים סוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב וכתיב התם [3]ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד וילך וישב את העם ומעלמת עינים מן הרשעים ממיכה ומשרה שכינה על נביאי הבעל מחבירו של עדו הנביא דכתיב [4]ויהי הם יושבים אל השלחן ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו ושגגתה עולה זדון דאמר רב יהודה אמר רב אלמלי הלווהו יהונתן לדוד שתי ככרות לחם לא נהרגה נוב עיר הכהנים ולא נטרד דואג האדמי ולא נהרג שאול ושלשת בניו ומפני מה לא מנו את אחז אמר ר' ירמיה בר אבא מפני שמוטל בין שני צדיקים בין יותם לחזקיהו רב יוסף אמר מפני שהיה לו בשת פנים מישעיהו שנאמר [5]ויאמר ה' אל ישעיהו צא נא לקראת אחז אתה ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת הברכה העליונה אל מסלת שדה כובס מאי כובס איכא דאמרי דכבשינהו לאפיה וחלף ואיכא דאמרי [ב]אוכלא דקצרי סחף ארישיה וחלף מפני מה לא מנו את אמון מפני כבודו של יאשיהו מנשה נמי לא נמני מפני כבודו של חזקיהו ברא מזכי [ג]אבא אבא לא מזכי ברא דכתיב [6]ואין מידי מציל [ד]אין אברהם מציל את ישמעאל אין יצחק מציל את עשו השתא דאתית להכי אחז נמי לא אימני משום כבודו של חזקיהו ומפני מה לא מנו את יהויקים משום דר' חייא בר' אבויה [ה]דאמר ר' חייא בר' אבויה כתיב על גולגלתו [של] יהויקים זאת ועוד אחרת זקינו דרבי פרידא אשכח גולגלתא דהוה קא שדיא בשערי ירושלים וכתיב בה זאת ועוד אחרת קברה ולא איקברא קברה ולא איקברא אמר גולגלתו של יהויקים היא דכתיב ביה [7]קבורת חמור יקבר סחוב והשלך וגו' אמר מלכא הוא ולא איכשר לזלזולי ביה כרכה בשיראי ואותבה בסיפתא [ו]חזיתא דביתהו סברא הא דאיתתא קמייתא הוה דהא לא קא מנשי לה שגרא תנורא וקלתה היינו דכתיב זאת ועוד אחרת תניא אמר רבי שמעון בן אלעזר בשביל [8]הטוב בעיניך עשיתי מה אות בשביל [9]מה אות נכרים אכלו על שולחנו בשביל שנכרים אכלו על שולחנו גרם גלות לבניו מסייע ליה לחזקיה דאמר חזקיה כל המזמן עובד כוכבים לתוך ביתו ומשמש עליו גורם גלות לבניו שנאמר [10]ובניך אשר יצאו ממך [אשר תוליד] יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל [11]וישמח עליהם חזקיה ויראם את (כל) בית נכתה את הכסף ואת הזהב ואת הבשמים ואת השמן הטוב וגו' אמר רב מאי בית נכתה אשתו השקתה עליהם ושמואל אמר בית גנזיו הראה להם ור' יוחנן אמר זין אוכל זין הראה להן [12]איכה ישבה בדד אמר [ז]רבא אמר רבי יוחנן מפני מה לקו ישראל באיכה מפני שעברו על שלשים ושש כריתות שבתורה אמר רבי יוחנן מפני מה לקו באל"ף בי"ת מפני שעברו על התורה שניתנה באל"ף בי"ת ישבה בדד אמר [ח]רבא אמר רבי יוחנן אמר הקב"ה אני אמרתי [13]וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל עכשיו יהיה בדד מושבם העיר רבתי עם אמר [ט]רבא אמר רבי יוחנן שהיו משיאין קטנה לגדול וגדולה לקטן כדי שיהו להם בנים הרבה היתה כאלמנה [י]אמר רב יהודה אמר רב כאלמנה ולא אלמנה ממש אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור אליה רבתי בגוים שרתי במדינות אמר [כ]רבא אמר רבי יוחנן כל מקום שהן הולכין נעשין שרים לאדוניהן ת"ר מעשה בשני בני אדם שנשבו בהר הכרמל והיה שבאי מהלך אחריהם

א"ל

עמון ומואב. קרובין לישראל שבאו מלוט בן אחי אברהם ורחקן המקום שלא יבאו בקהל. ל"א קרובין ממש ליכא למימר דהא מדין מבני קטורה היו בני אברהם וקרובים היו בני מדין לישראל יותר מעמון ומואב שהם בני אברהם אלא עמון ומואב שכנים וקרובים היו לארץ ישראל ומדין רחוקים להם היו: **וישבו בלשכת הגזית ממשפחות סופרים.** והאי קרא מפרש ליה כולי בסיפרי(ל) בפרשת ויאמר משה לחובב: **המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב.** וקינים אלו בניו של יתרו דכתיב ובני קיני חותן משה ובניו של יתרו הן הן בניו של רכב דכתיב הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב וכתיב (ירמיה לה) ולבית הרכבים אמר ירמיהו כי כה אמר ה' [וגו'] יען אשר שמעתם [על] מצות [יהונדב] אביכם [וגו'] לא יכרת איש ליונדב בן רכב [עומד] לפני כל הימים ואמרינן בסיפרי(מ) אפשר נכרים הם ונכנסין להיכל והרי כל ישראל לא נכנסו להיכל אלא שהיו יושבין בסנהדרין ומורין בדברי תורה. מ"ר: **ממיכה.** דאמרינן לעיל (קג:) הניחו לו שפתו מלויה לעוברי דרכים: **ומשרה שכינה על נביאי הבעל מחברו של עדו הנביא.** דעדו הנביא נתנבא על מזבח בית אל שיחרב מפני שהעמיד בו ירבעם צלמים דכתיב (במ"א יג) והנה איש האלהים בא מיהודה וגו' ויאמר מזבח מזבח ומפרש בסדר עולם דהיינו עדו הנביא ובא נביא השקר והטעהו לעדו והשיבו לבית אל והעבירו על מצות הקב"ה שאמר לו לא תשוב לבית אל והאכילו ובזכות שהאכילו שרתה עליו שכינה שנאמר [שם] ויהי דבר ה' אל האיש הנביא אשר השיבו להאכילו אכלו: **ושגגתה עולה זדון.** שהרי מצינו ביהונתן ששגג ולא הלוהו לדוד שתי ככרות ונענש דאמר רב יהודה וכו': **לווהו.** לשון לויה: **לא נהרגה נוב.** שלא היה צריך דוד לשאול לחם מכהני נוב ולא היה דואג מלשין עליהם: **ולא היה שאול נהרג.** על אותו עון: **שמוטל.** דאביו יותם ובנו חזקיה: **ושאר.** מישראל שבו להיות בניך ותלמידיך וכל מי שישוב לבניך דהיינו תלמידיו כדמתרגמינן ושאר' דלא חטאו ודתבו מטעי' תלמידוהי: **מאי כובס דכבשינהו לאפיה.** שכבש את פניו והיה מתבייש מפני ישעיה: **כובס.** כמו כובש: **אוכלא דקצרי סחף ארישיה.** כלי מנוקב של כובסין שמזלפין בו מים על הבגדים ואותו כלי הפך אחז על ראשו כדי שלא יכירו ישעיה שהיה מתבייש [ממנו]: **יאשיהו.** בן אמון: **חזקיהו.** אבי מנשה: **[ברא מזכה אבא וכו'].** יאשיה מזכה אמון אביו ולא חזקיה מנשה בנו דכתיב אין מידי מציל ודרשינן ליה בהגדה(נ) אין אברהם מציל וכו': **השתא דאתית להכי.** דברא מזכה אבא: **אחז נמי.** לא תימא דכבשינהו [לאפיה] אלא מפני כבודו של חזקיה לא מנאוהו: **מפני מה לא מנו את יהויקים.** באותן שאין להם חלק [לעוה"ב]: **משום דר' חייא בר אבויה.** שנתכפר על שלא ניתן לקבורה. וכל הני מפני מה לא מנו לא בעי אלא מהנך דהוו רשעים גמורים כדחשיבנא להו לעיל (קג:) אחז חתם את התורה וכו': **[זאת ועוד וכו'].** נקמה נעשית בה ככר ועוד אחרת תעשה בה]: **פרידא.** כך שמו(ס): **סיפתא.** ארגז: **בשביל הטוב מה אות.** בשביל חזקיה [שהיכה את] עצמו לאמר הטוב בעיניך עשיתי גרם לו שאמר מה אות כי אעלה בית ה' ששאל אות מהקב"ה שעבירה גוררת עבירה: **אכלו נכרים על שולחנו.** אותם ששלח לו מרודך בלאדן ספרים ומנחה על ידם: **ומשמש עליו.** כגון חזקיה דאמרינן לקמן אשתו השקתה עליהם: **גורם גלות.** דכתיב וישמח עליהם חזקיהו ויראם את (כל) בית נכתה וכתיב בתריה ומבניך אשר יצאו ממך יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל: **אשתו השקתה עליהם.** היא עצמה מוזגת להם. והיינו בית נכתה לשון מנכה על שם צלע שנפתחה מן האדם וממנה נבראת אשה: **בית גנזיו.** והכי מתרגמינן(ע) בית גניזוהי. ומנחם פתר במחברתו לשון סממנים כמו (בראשית לז) נכאת וצרי ולוט: **זין אוכל זין.** כגון פרזלא דשליט בפרזלא(פ): **איכה.** ל"ו בגימטריא: **ל"ו כריתות.** בכריתות (דף ב.) חשיב להו: **לקו בא"ב.** שכל מגילת איכה סדורה באלפא ביתא: **בטח בדד.** שיושבין יחידים ואינן מתיראין לא מן הנכרים ולא מן חיות רעות: **רבתי עם.** עם שמתרבה והולך יותר משאר עם: **קטנה לגדול.** ש"ז של קטן אינו מבושל ואינו מזריע מהר כשל גדול וכן רחם של קטנה אינה קולטת מהר כשל גדולה לפיכך משיאין גדולה לקטן כדי לכשתהא זרעו [מבושל] קולט מהר וקטנה לגדול כדי שיהא שכבת זרעו קולט מהר ולא קטנה לקטן ששוהין להוליד. ולא קטן וקטנה ממש אלא שעומדין על פרקן ולאויין הם להוליד ומיהו אין זרע שלהם מבושל כל כך:

אחד

מסורת הש"ס

א) [לקמן קו. ע"ש סוטה יא. ע"ש], ב) [גירסת ערוך בערך אכל אוכלא וכתיב על גב שני פירושים ע"ש], ג) [עי' תוספות סוטה י: ד"ה דאמרי], ד) לעיל פב. ע"ש, ה) נ"א אזיל דביתהו חזיתא נפקא אמרה להו לשיבבתה אמרי לה ההיא כו', ו) [במלכים איתא וישמע ובישעיה גם כתיב וישמח], ז) [נ"ל רבה], ח) [תענית כ.], ט) [בהעלותך י כמן], י) [שם], כ) [ספרי האזינו לב לג], ל) בע"י במקום כה"ג: וזקינו דר' פרידא הוא ר' חייא בר אבויה, מ) [בית נכתה מ"ב כ], נ) [לעיל לו:].

גליון הש"ס

גמ' אין אברהם מציל. עי' יומא לח ע"ב בתוס' ישנים ד"ה מעשה:

מוסף רש"י

יושבי יעבץ. תלמידי יעבץ, יעבץ אדם גדול בתורה היה, כדכתיב (דה"א ד) ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמר אם ברך תברכני בתורה והרבית את גבולי בתלמידים וגו' ויבא אלהים את אשר שאל (סוטה יא. ע"פ תמורה טז.). **תרעתים.** מפרש בספרי ששמעו תרועה בהר סיני, ל"א תרעתים על שם שהיו יושבים בשערי ירושלים (סוטה שם). **שמעתים.** ששמעו מצות אביהם, דבני יונדב בן רכב משמעי קרא, והם היו מבני בניו של יתרו כדמפרש ואזיל המה הקינים (שם). **סוכתים.** על שם שהיו יושבים בסוכות, כדכתיב (ירמיה לה) ונשב באהלים, וקרי להו משפחת סופרים, דהיינו סנהדרין, וכן תרעתים זקני שער (שם). **אוכלא דקצרי.** נכנע אחז לפני ישעיה ושם על ראשו אוכלא דקצרי, כפה עליו כלי, פי' כלי מנוקב של כובסים שמזלפין בו מים על הבגדים (ישעיה ז ג). **זקנו דרבי פרידא.** הוא ר' חייא בר אבויה (לעיל פב.). **קבורת חמור.** מושלך ברחובות (שם). **ולא אלמנה ממש.** דהא לא כתיב אלמנה אלא היתה כאלמנה, כאשה העומדת באלמנות חיות על בעלה שהלך ועתיד לחזור (תענית כ.).

תורה אור

1. ויאמר אל בנתיו ואיו למה זה עזבתן את האיש קראן לו ויאכל לחם: שמות ב כ
2. ומשפחות ספרים ישבי יעבץ תרעתים שמעתים שוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב: דברי הימים א ב נה
3. ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד וילך וישב את העם: שופטים א טז
4. ויהי הם ישבים אל השלחן ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו: מלכים א יג כ
5. ויאמר ה' אל ישעיהו צא נא לקראת אחז אתה ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת הברכה העליונה אל מסלת שדה כובס: ישעיהו ז ג
6. ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל: דברים לב לט
7. קבורת חמור יקבר סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלם: ירמיהו כב יט
8. אנה ה' זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם והטוב בעיניך עשיתי ויבך חזקיהו בכי גדול: מלכים ב כ ג
9. ויאמר חזקיהו אל ישעיהו מה אות כי ירפא ה' לי ועליתי ביום השלישי בית ה': מלכים ב כ ח
10. ומבניך אשר יצאו ממך אשר תוליד יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל: מלכים ב כ יח
11. וישמע עליהם חזקיהו ויראם את כל בית נכתה את הכסף ואת הזהב ואת הבשמים ואת שמן הטוב ואת בית כליו ואת כל אשר נמצא באוצרתיו לא היה דבר אשר לא הראם חזקיהו בביתו ובכל ממשלתו: מלכים ב כ יג

וישמח עליהם חזקיהו ויראם את בית נכתו את הכסף ואת הזהב ואת הבשמים ואת השמן הטוב ואת כל בית כליו ואת כל אשר נמצא באוצרתיו לא היה דבר אשר לא הראם חזקיהו בביתו ובכל ממשלתו: ישעיהו א א

12. איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס: איכה א א
13. וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל: דברים לג כח